

Adam Redmer, Alina Sułkowska
Politechnika Poznańska

Czas pracy kierowców – wpływ uregulowań prawnych na pracochłonność realizacji przewozów krajowych¹ (cz. 1)

Czas pracy kierowców – istota

W dobie tak powszechnego korzystania z transportu drogowego, zarówno w celach zarobkowych, jak i gospodarczych (w Polsce w 2008 roku transportem drogowym przewieziono ponad 80% masy towarowej i zrealizowano ponad 60% pracy przewozowej²), niezwykle istotną kwestią stało się zapewnienie bezpieczeństwa na drogach. W tym celu uchwalono szereg przepisów dotyczących kierowców zawodowych, by wskazać/nakazać im zachowania odpowiednie (bezpieczne) w danych warunkach. Jedną z ważniejszych dziedzin, jaką regulują przepisy, jest tak zwany „czas pracy kierowców”.

Należy jednak rozgraniczyć dwa kluczowe pojęcia: czas pracy kierowców i czas prowadzenia pojazdu. Czas pracy kierowców jest to czas od rozpoczęcia do zakończenia pracy, która obejmuje wszystkie czynności związane z wykonywaniem przewozu drogowego, między innymi prowadzenie pojazdu, załadowywanie i rozładowywanie, nadzór oraz pomoc osobom wsiadającym i wysiadającym, czynności spedycyjne, obsługę codzienną pojazdu i przyczepy/naczepy, niezbędne formalności administracyjne, utrzymanie pojazdu w czystości³. Natomiast czas prowadzenia pojazdu jest to czas kierowania pojazdem od momentu

Tab. 1. Wykaz przepisów krajowych odnoszących się do czasu pracy kierowców oraz czasu prowadzenia pojazdu w Polsce w latach 2000-2010.

Ustawa z dnia	Zakres
24 sierpnia 2001 ³	Normy dotyczące czasu pracy kierowców i czasu prowadzenia pojazdu
29 sierpnia 2002 ¹⁰	Zmiany w przepisach dotyczących przyrządu kontrolnego – tachografu (nowelizacja ustawy z dn. 24 sierpnia 2001)
23 lipca 2003 ¹¹	Zmiany w normach dotyczących czasu prowadzenia pojazdu (nowelizacja ustawy z dn. 24 sierpnia 2001)
16 kwietnia 2004 ²	Normy dotyczące czasu pracy kierowców (uchyla ustawę z dn. 24 sierpnia 2001)
29 lipca 2005 ¹²	Normy dotyczące tachografów cyfrowych
26 kwietnia 2007 ¹³	Zmiany norm dotyczących czasu pracy kierowców, nowe przepisy dotyczące przewozów regularnych (nowelizacja ustawy z dn. 16 kwietnia 2004)
23 sierpnia 2007 ¹⁴	Przepisy dotyczące odczytu danych z karty kierowcy i zasad ich przechowywania (nowelizacja ustawy z dn. 29 lipca 2005)
19 września 2007 ¹⁵	Poprawki dotyczące sposobu udokumentowywania dłuższych przerw w pracy – urlopy wypoczynkowe, zwolnienia lekarskie (nowelizacja ustawy z dn. 16 kwietnia 2004)
7 maja 2009 ¹⁶	Zmiany w sposobie prowadzenia ewidencji czasu pracy kierowców oraz dopuszczalnych okresów pracy w porze nocnej (nowelizacja ustawy z dn. 16 kwietnia 2004)
12 lutego 2010 ¹⁷	Przepisy wskazujące właściwą interpretację pojęcia „podróż służbowa” (nowelizacja ustawy z dn. 16 kwietnia 2004)

Źródło: opracowanie własne

uruchomienia silnika do momentu jego zatrzymania, z uwzględnieniem chwilowych postojów, w szczególności zatrzymania się pojazdu na światłach, czy na przejeździe kolejowym⁴.

Regulacje dotyczące czasu pracy kierowców są związane w większym stopniu z kwestiami socjalnymi; ich zadaniem jest przede wszystkim ochrona praw pracownika. Z kolei zadaniem regulacji doty-

czących czasu prowadzenia pojazdu jest zapewnienie bezpieczeństwa na drogach.

Należy zauważyć, że stosując się do norm czasu pracy kierowców, kierowca nie jest zwolniony z obowiązku stosowania norm dotyczących czasu prowadzenia pojazdu. Musi zatem, tak zaplanować przewóz, aby spełnione były zarówno ograniczenia dotyczące czasu pracy, jak i czasu prowadzenia pojazdu⁵.

¹ Artykuł recenzowany (przyp. red.).

² Transport – wyniki działalności w 2008 r. GUS, Warszawa, 2009.

³ Dz. U. 2004 nr 92 poz. 879 Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców.

⁴ Dz. U. 2001 nr 123 poz. 1354 Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o czasie pracy kierowców.

⁵ Paluch S., *Czas pracy wadecum kierowcy i pracodawcy*, Wydawnictwo SPH Credo, Piła, 2007.

⁶ Prasolek Ł., *Czas pracy kierowców. Procedury, rozliczenia, wzory*, Wydawnictwo C. H. BECK Warszawa, 2009.

⁷ Dz. U. 1997 nr 98 poz. 602 Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym.

⁸ Dz. U. 1999 nr 94 poz. 1087 Oświadczenie rządowe z dnia 30 sierpnia 1999 r. w sprawie ratyfikacji przez Rzeczpospolitą Polską Umowy europejskiej dotyczącej pracy załóg pojazdów wykonujących międzynarodowe przewozy drogowo (AETR), sporządzonej w Genewie dnia 1 lipca 1970 r. oraz ogłoszenia jednolitego tekstu tej umowy.

⁹ Dz. U. 1974 nr 24 poz. 141 Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy.

¹⁰ Dz. U. 2002 nr 155 poz. 1286 Ustawa z dnia 29 sierpnia 2002 r. o zmianie ustawy o czasie pracy kierowców oraz ustawy – Prawo o miarach.

¹¹ Dz. U. 2003 nr 149 poz. 1452 Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz niektórych innych ustaw.

¹² Dz. U. 2005 nr 180 poz. 1494 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o systemie tachografów cyfrowych.

¹³ Dz. U. 2007 nr 99 poz. 661 Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o czasie pracy kierowców oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

¹⁴ Dz. U. 2007 nr 159 poz. 1128 Rozporządzenie Ministra Transportu z dnia 23 sierpnia 2007 r. w sprawie częstotliwości pobierania danych z tachografów cyfrowych i kart kierowców oraz warunków przechowywania danych.

¹⁵ Dz. U. 2007 nr 192 poz. 1381 Ustawa z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

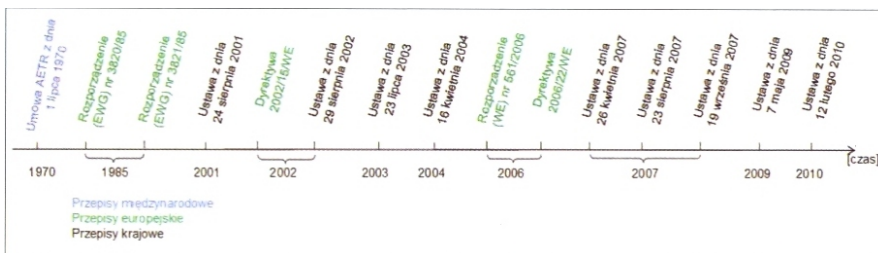
¹⁶ Dz. U. 2009 nr 79 poz. 670 Ustawa z dnia 7 maja 2009 r. o zmianie ustawy o czasie pracy kierowców.

¹⁷ Dz. U. 2010 nr 43 poz. 246 2010.04.03 Ustawa z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Tab. 2. Wykaz przepisów wspólnotowych odnoszących się do czasu pracy kierowców oraz czasu prowadzenia pojazdu.

Akt Prawny	Organ uchwalający	Zakres
Międzynarodowa Umowa AETR ⁷	Europejska Komisja Gospodarcza ONZ	Reguły dotyczące czasu pracy kierowców, warunki dostępu do zawodu kierowcy, obowiązki przedsiębiorstw transportowych, wytyczne dotyczące urządzeń pomiarowych, służących do odnotowywania typu prac, jakie wykonuje kierowca oraz czasu jaki na nie przeznaczą
Rozporządzenie (EWG) nr 3820/85 ¹⁸	Rada Wspólnot Europejskich	Harmonizacja przepisów dotyczących czasu pracy kierowców
Rozporządzenie (EWG) nr 3821/85 ¹⁹	Rada Wspólnot Europejskich	Normy dotyczące urządzeń rejestrujących czas prowadzenia pojazdu stosowanych w transporcie drogowym
Dyrektywa 2002/15/WE ²⁰	Parlament Europejski i Rada	Zapisy uszczegóławiające przepisy dotyczące czasu pracy kierowców
Rozporządzenie (WE) nr 561/2006 ²¹	Parlament Europejski i Rada	Przepisy dotyczące wymagań wobec członków załóg pojazdu, jak również czasu prowadzenia pojazdu, przerw, odpoczynków. Zestaw przepisów odnoszących się do przedsiębiorstw transportowych w zakresie procedur kontrolnych czasu prowadzenia pojazdu i ewentualnych kar
Dyrektywa 2006/22/WE ²²	Parlament Europejski i Rada	Normy dotyczące koordynacji działań kontrolnych w zakresie prawidłowego wykonywania przepisów odnoszących się do czasu prowadzenia pojazdu, przez odpowiednie służby kontrolne (w Polsce ITD)
Rozporządzenie (WE) nr 1073/2009 ²³	Parlament Europejski i Rada	Zapisy zmieniające zasady odbierania odpoczynków tygodniowych przez kierowców wykonujących międzynarodowy okazjonalny przewóz osób.

Źródło: opracowanie własne



Rys. 1. Chronologia wprowadzania poszczególnych, krajowych i wspólnotowych, aktów prawnych dotyczących czasu pracy kierowców i czasu prowadzenia pojazdu. Źródło: opracowanie własne.

Na terenie Polski organami odpowiedzialnymi za kontrolowanie przestrzegania przepisów z zakresu czasu pracy i czasu prowadzenia pojazdu są:

- Inspekcja Transportu Drogowego (ITD) – kontrole z zakresu czasu prowadzenia pojazdu
- Państwowa Inspekcja Pracy (PIP) – kontrole z zakresu czasu pracy kierowców⁶. Kontrole ITD odbywają się zarówno na trasie, jak i na terenie zakładu pracy poprzez odczyty danych zapisanych na wykre-

sówce (w przypadku tachografów analogowych), lub na tak zwanej karcie kierowcy (w przypadku tachografów cyfrowych). W przypadku inspektorów PIP kontroli podlega również ewidencja czasu pracy kierowców, kontrolowana w siedzibie firmy⁵.

Ponadto, w myśl ustawy „Prawo o ruchu drogowym”⁷, do kontroli ruchu drogowego, w tym kwestii związanych z czasem, zwłaszcza prowadzenia pojazdu, uprawniona jest też policja, straż graniczna i żandarmeria wojskowa.

Uregulowania prawne w zakresie czasu pracy kierowców i czasu prowadzenia pojazdu w Polsce na przestrzeni ostatnich 10 lat

Polscy ustawodawcy przez długi czas opierali wszelkie zasady dotyczące czasu pracy kierowców jedynie na zapisach zawartych w Umowie AETR⁸ oraz na przepisach zawartych w kodeksie pracy⁹. Dopiero w 2001 roku, kiedy to przygotowania Polski do wstąpienia w szereg Unii Europejskiej niejako zmusiły do zajęcia się tym problemem, wprowadzono pierwszą, polską ustawę o czasie pracy kierowców. W Polsce w latach 2000 – 2010 uchwalono łącznie 10 ustaw (w tym 8 nowelizacji), odnoszących się zarówno do czasu pracy kierowców, jak i czasu prowadzenia pojazdu.

Oprócz ustaw uchwalanych przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej, polski kierowca zobowiązany jest również do przestrzegania rozporządzeń Wspólnoty Europejskiej, której Polska jest członkiem od 2004 roku oraz zapisów Międzynarodowej Umowy AETR⁷, której Polska jest sygnatariuszem. W przypadku, gdy polska ustawa nie reguluje danego zagadnienia, należy odnieść się wtedy do aktualnie obowiązującej ustawy wspólnotowej.

Z tabel 1 i 2 jednoznacznie wynika, że nie wszystkie ustawy, tak krajowe, jak i wspólnotowe, odnoszą się wprost do kwestii regulacji czasu pracy kierowców, czy też czasu prowadzenia pojazdu (ustawy odnoszące się wprost do analizowanych kwestii zaznaczono kolorem żółtym). Poza to ustawy wprowadzają jednak inne związane z czasem pracy/prowadzenia regulacje. W przypadku ustaw krajowych jest to na przykład obowiązek posiadania, czy korzystania z przyrządu kontrolnego – tachografu (ustawa z dn. 29 sierpnia 2002 i 29 lipca 2005), czy też obowiązki dotyczące prowadzenia odpowiedniej dokumentacji i jej wzory (ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 i 19 września 2007).

¹⁸ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego.

¹⁹ Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym.

²⁰ Dyrektywa 2002/15/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 marca 2002 r. w sprawie organizacji czasu pracy osób wykonujących czynności w trasie w zakresie transportu drogowego.

²¹ Rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85.

²² Dyrektywa 2006/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie minimalnych warunków wykonania rozporządzeń Rady (EWG) nr 3820/85 i (EWG) nr 3821/85 dotyczących przepisów socjalnych odnoszących się do działalności w transporcie drogowym oraz uchylająca dyrektywę Rady 88/599/EWG (Tekst mający znaczenie dla EOG) – Deklaracje.

²³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 października 2009 r. w sprawie wspólnych zasad dostępu do międzynarodowego rynku usług autokarowych i autobusowych i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 561/2006 (tekst mający znaczenie dla EOG).